

Imprimat legal.

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 22

31 / Central University 1925

In acest număr: *Luăți aminte de Octavian Goga*; *Tristețe, poezie de Vasile Al-George*; *Povestea unui arc de triumf de Alexandru Hodoș*; *Coloniștii maghlari la Liga Națiunilor de P. Nemoianu*; *Voluptatea răzbunării de Ion Gorun*; *Bismutul de Vințilă Russu-Șirianu*; *Centralismul economic de I. Bănățeanu*; *Campania pentru revizuirea păcii de M. B. Rucăreanu*; *Săptămâna politică: Fuziunea partidului poporului; Discursul dlui Iuliu Maniu; Încă o întrunire de Ion Balint*; *Gazeta Rimată: Roșu galben și albastru de Iorgu Arghitopol Buzatu*; *Insemnări: Apologia răposatului; Pentru și contra; Problema religioasă; Regele holteilor; Dezertorii; Ilaritate; etc. etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: |PIAȚA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

623

Țara Noastră

Luați aminte!

Studentul Corneliu Codreanu, care a omorât pe prefectul de poliție din Iași Constantin Manciuc, a fost achitat zilele aceste de către Curtea cu jurați d'în Turnu-Severin.

Iată faptul peste care o conștiință onestă de om angajat să judece fenomenele sufletești ale societății din jurul lui nu poate trece la ordinea zilei. O vor face ca de obicei atâția politicieni elastici, înfășurați în înțeleaptă prudență și gata să-și înghită părerea ori-când li se cere un cuvânt răspicat. O vor face probabil și foștii apostoli preschimbați în b'ânde animale domestice. Cât despre gazetele care se strigă pe calea Victoriei, aceste admirabile organe ale opiniei publice românești din zilele noastre vor avea un rol foarte sumar în examinarea chestiunii. Prea puține vor lansa desigur considerațiile pripite ale unui naționalism de circumstanță, altele vor invoacă în mod dogmatic liniștea și ordinea publică, pentru ca după paravanul lor să poată rumega în tihnă și mai departe. Cea mai mare parte însă a condottierilor de cerneală, a căror legătură cu țara trebuie căutată în regiunea stomacului, va avea subite tresăriri de severă legalitate în fața sentinței dela Severin. Honigmanii și blumenbergii, pentru cari apologia crimei e un vechiu impuls profesional, apologeții lui Goldstein, înduioșați de greva foamei în materie de agitație internațională, sunt convins, că vor lua de astădată aiere profesionale, și copleșiți de-o gravă cuminenție burgheză, vor vorbi sau de primejlia șovinismului nostru de rasă sau de ochii străinătății.

Cunoaștem această vastă galerie de luminători ai nației.

În cap cu Nicolae Iorga, monumentală încarnare a prorocului care și-a mâncat tablele legii, și în coadă cu te miri ce neofit sgulit după un pseudonim din Cronica lui Neculce, toți acești bărbați ai liniei drepte nu vor pătimi de-un exces de sinceritate. Lucrul însă nu poate fi lăsat nici pe mâna lor ca să-l escamoteze, nici nu poate fi trecut cu vederea. Ori-cine își dă seama, că aici nu e vorba de-o simplă manifestare judiciară care s'a brodat pe-o întâmplare de ordin individual.

Procesul tânărului student în realitate nu-i al lui. El nu s'a început acum, și din nenorocire nu se sfârșește aici. E un proces colectiv cu mii de tentacule morale înfipte în crezul mulțimilor. Mișcarea studențească, cum s'a mai spus des în *Țara Noastră*, e o sbucnire de protestare a instinctului național la noi, un strigăt de afirmare a adevărurilor organice ale unui neam, nesocotite de inconștienți sau batjocorite de elemente distructive interesate. În prima perioadă de formare a unității noastre de stat, când clasa conducătoare se lasă răpită adese de lozince mici și inoportune, când dărâmarea metodică a unor intruși se resimte la toate colțurile, prin graiul imaculat al tinerei generații de intelectuali se propagă dreptul nostru de existență. Reconstruieți tabloul la lumina unei clipe! Reamintiți-vă toată povestea! De câțiva ani se sbuciumă tinerimea universitară, înfruntând fulgerele de mânie ale atâtor gazetari de import! Ca în toate curentele de masă au fost și greșeli și exagerări cu care ne-am întâlnit, fondul însă a apărut cinstit și purificat de aureola unui ideal. Câți sunt cu toate aceste oameni care-au căutat să desprindă ideea din sbuciumul tulburatei vântori, câți s'au străduit să canalizeze spre culmile marilor noastre probleme de viață un avânt generos și-o năcontestată forță morală? De câte ori s'a încercat adâncirea acestei deslănțuiri de energie și înțelegerea ei? Rotativele au scupat-o în obraz, plimbând dealungul țării peste mormintele proaspete încă ale jertfel de ieri un zâmbet cinic și-o otravă de desagregare. Rezultatul se vede. Voința s'a întezit, nervii s'au întins și-am avut la ce nu ne așteptam.

Chestiunea însă prezintă o latură mult mai complexă și mai importantă. Paralel cu această volbură studențească, dincolo de miopia politicianismului de duzină și dincolo de atitudinea trivială a presei de bulevard, o rezonanță populară intensă îi prinde credințele și le duce înainte. Vedeți toate rezultatele proceselor de până-acum, verdictul juraților de pretutindeni și ecoul tuturor achitărilor! Ori-cât s'ar judeca de pripit și la suprafață lucrurile la noi, adevărul e evident și se impune. Realitatea e că un formidabil vifor subteran cu descărcări vulcanice bântuie împrejurul nostru, că fierberea se întetește și surprizele se înmulțesc. Sentința dela Severin e cel mai palpabil document, iar felul în care s'a dat și repercusiunea ei largă fixează în mintea tuturor constatarea, că nu numai tineretul este pus în cauză, ci întreagă societatea noastră se găsește într-o sguuitoare criză sufletească.

Acest adevăr ar trebui să-l pătrundă toți care pot influența opinia publică din țară: și băștinași și străini. Cel care se găsește la ei

acasă să îndrume în sens constructiv pulsația vie a instinctului național, iar cei opoșiți pe-un pământ binecuvântat să-și deie seama că prin provocări îndrăznețe se împinge la extrema limită bătrâneasca răbdare a unui popor.

Pe deplin conștienți, că în cazanul de dedesupt clocotesc patimi ancestrale strâns legate de însăși ființa noastră, regretând pe cei căzuți dar având încredere în sănătatea milioaneilor, noi din colțul nostru strigăm încă odată în urechile tuturor:

Luați aminte !..

OCTAVIAN GOGA }

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TRISTEȚE

Sunt trist de nori, și trist de soare,
Sunt trist de liniști și de vânt,
Și de porniri clocotitoare,
Și de tăcerea din mormânt, —
De câte, oare, trist nu sânt?...

Simt cum s'adapă vremea 'n mine
Și seacă apa de cristal, —
Albastrul cer se face pal,
Iar din palat rămân ruine. —
Și cine bagă seama?... Cine?...

Sub mângăleri aromitoare,
Când trece vânt prin pomi în floare
Și ning petale peste mine,
Sunt trist de murmurul de-albine,

Sunt trist de verdele grădinii,
De scântelerile luminii,
De fulgii care zboară 'n vânt, —
Sunt trist de cer și de pământ...

Sunt trist de sfânta bucurie
Când vin copii să m'alinte,
De ochi, de brațe, de cuvinte,
De dulcea lor copilărie, —

Căci este-un dușman ce'mi stă'n față,
Și simt fiorii lui de gheață, —
Iar umbra lui pe viața toată
Se profilează ca o pată...

Mai, 1925.

VASILE AL-GEORGE

Povestea unui arc de triumf

Când treci spre înserat la București pe șoseaua Kisseleff, la ceasul în care nu mai plutește, de-alungul aleii pietonilor, decât un vag parfum de tei și amintirea fostului guvernator muscal, înainte de a ocoli rondul al doilea pentru a lua-o spre Hipodrom, privirile ți se opresc totdeauna cu melancolie asupra unei inestetice împrejurimi de scânduri, din mijlocul cărora se ridică un arc monumental, străjuind de doi ostași români decapitați. E arcul de triumf dela Șosea. Povestea lui o cunosc toți copiii. În momentul de față, de vreo trei ani încoace, se repară...

Frumoasele amurguri bucureștene, cu refrângeri de aur, de sânge și de rugină, aruncă o tristă aureolă de mizerie de-asupra acestei zidiri păcăginite, care ar trebui să amintească intrarea triumfală a oștilor române biruitoare în capitala României-întregite. Sus pe un soclu mâncat dela rădăcină, dorobanțul privește în zare cu o mână înfășurată în cărpe ude. În colțul celălalt, vânătorul se sprijinește în cot pe o armă imaginară, luată, probabil, de vânt. Alături, grănicerul, cu capul fărâmat, se mai ține încă în picioare împotriva oricăror legi fiziologice. Acoperișul care-i adăpostește se cojește pe zi ce trece, cași când l'ar roade fără milă o boală înurabilă. Inscricțiunile, aducătoare aminte a zilei neuitate, s'au șters aproape cu desăvârșire. Arheologii noștri le reconstruiesc acum cu multă trudă descifrând textul original, care din fericire s'a păstrat. Gardul de lemn, rânduț de jur împrejur, e făcut desigur să ascundă privirilor trecătoare preparativele de restaurare care continuă fără răgaz. Clădirea arcului de triumf s'a făcut în trei luni. Restaurarea va mai dura, poate, încă doi ani. Vor fi în total cinci. Nu e mult. Operele durabile se reaclădesc încet.

Din vreme în vreme, când lipsesc subiectele reportajelor zilnice, cam pela rubrica însemnărilor mărunte, un gazetar care are obiceiul preumblărilor pe șoseaua Kisseleff readuce în memoria contemporanilor săi soarta nedreaptă a infeliceului monument. În chipul acesta, toată lumea știe rușinea care străjuiește la porțile Capitalei. Fiecare trece pe aci, spre înserat, pe aleea pietonilor, sau ceva mai repede, în fuga automobilului, și fiecare aruncă o căutătură plină de imputare spre

persistentul eșafodaj de schele. Ceeace se drege ziua, se surpă noaptea. Ca'n legenda meșterului Manole. Cazul a devenit popular, judecata noastră e din zi în zi mai puțin aspră, la noi opinia publică se împacă în cele din urmă cu orice necaz, și ruina arcului de triumf dela Șosea a ajuns să fie socotită drept o fatalitate națională, ca valuta leului.

Totuși, un român indiscret s'a gândit odată să ceară câteva explicații arhitectului care a ridicat nenorocosul edificiu comemorativ. Voia omul să știe, a cui e vina? Și a întrebat. Cum se poate închipui, ca un monument care e sortit să înfățișeze *aere perennius*, — să zicem! — gloria militară a României întregite, să nu dureze nici măcar atât cât durează, în deobște, o pereche de bocanci? Sunt la mijloc ceva uneltiri dușmane? Au așezat bolșevicii, noaptea, o mașină infernală? E vreun blestem, care trebuie descântat?

Și arhitectul a răspuns. Nu există niciun efect în lumea fenomenelor fizice, care să nu fie rezultatul unei cauze. Oamenilor de știință nu le rămâne decât să stabilească legătura dela cauză la efect. Avem acum, prin urmare, și explicația fenomenului de pe șoseaua Kisseleff. Nu e vorba de nicio scamatorie. N'au fost bombe comuniste. Nu ne-a deochiat nimeni. Chestia e mult mai simplă. Arcul nostru de triumf e numai provizoriu!

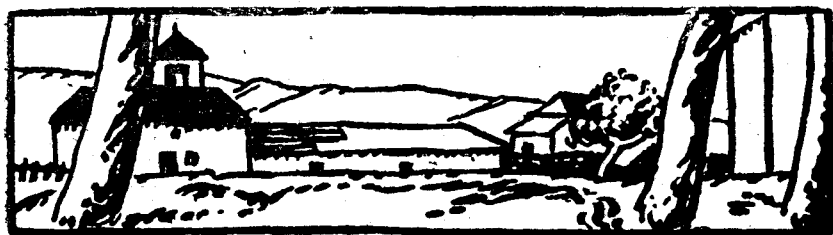
Aud? Cum? Ce-ați spus?

Da, da, e chiar așa. Lucrurile au fost făcute pe repezeală. Zidăria nu s'a încheiat bine. A avut parte de o mistrie pripită. Tencuiala nu s'a uscat în liniște. A suferit de frigurile tuturor preparativelor grăbite. Statuile s'au turnat de pe o zi pe alta. Bolesc deci, acum, ca pruncii născuți la șapte luni. Doctorii pricepuți, care au prezidat la această facere improvizată, cunoșteau de pe atunci părțile slabe ale fătului, și nu se mai miră de urmările prevăzute cu precizia experienței. Dar ce era de făcut? Operația a decurs „in extremis”. Suferim acum consecințele.

Unde o fi francezul ironist, care a spus odată, că numai înjghebările provizorii durează? Paradoxul s'o fi potrivit în materie de legiferare. Și noi am trăit, subt regimul decretelor-legi, cei mai furtunoși ani ai vieții noastre. Părea că nu se mai sfârșește provizoratul! Se vede treaba, că în materie de meșteșug arhitectonic, dictonul nu se potrivește. Nu durează decât aceea ce e durabil. E o învățătură pe care trebuie s'o reținem, ca pe un simbol al multor scăderi gospodărești ale noastre. Prea multe le facem așa, grăbiți, în pripă, subt zodia provizoratului...

Arcul de triumf dela Șosea devine astfel o emblemă a defectelor noastre naționale. Înțelegem. Dar pentru ce s'o expunem astfel, în ochii tuturor? Domnilor edili, să fim mai discreți...

ALEXANDRU HODOȘ

Coloniștii maghiari la Liga Națiunilor

Numărul din urmă al revistei „Glasul Minorităților“ din Lugoj publică textul memoriului adresat de coloniștii maghiari consiliului Ligii Națiunilor, cerând scutul acesteia împotriva legii agrare votată de Parlamentul român. Tot din sursă maghiară aflăm, că memoriul a și sosit la Geneva, unde a fost deferit unei comisii prezidată de d. Chamberlain, care, la rândul ei, înainte de a intra în dezbaterile acestei chestiuni, a cerut relații guvernului român. Prin urmare, mult discutată chestiune a coloniștilor maghiari a ajuns în faza ei din urmă și decizivă, împrejurare care ne obligă să ne ocupăm cu atât mai intens de ea.

În memoriul menționat e vorba de coloniștii pe cari statul maghiar i-a așezat printre români, de prin anul 1880 încoace, în județele unde elementul maghiar era inexistent sau disparat; mai ales în Banat. Aceasta constituia o mare acțiune politică, prin care guvernele maghiare se năzuiau să spargă blocul românesc, împetrișându-l cu unguri. Această tendință a regimului trecut o recunoște și memoriul coloniștilor:

„Fosta guvernare maghiară a început, în deceniul penultim al veacului XIX. o politică de colonizare. Politica aceasta avea un scop îndoit. Deoparte să predea adevăratei ei meniri, producției agrare, marile proprietăți ale statului, pe care erau încă păduri, sau care erau teritorii, din care stăpânirea turcească de treisute de ani a exterminat populația maghiară, aflată de veacuri aici, să le restituie, baremi în mică măsură, din nou în mâna populației maghiare. Nu e de datoria noastră a judeca, dacă această politică a statului ungar a fost corectă, dreaptă și îndreptățită. Noi n'am putut-o dezaproba.“

Trecând la realizarea faptică a acestei politici, statul maghiar a înființat în cuprinsul Banatului circa 20 de colonii, cele mai multe atașate la comune românești existente, și numai câteva independente, acordând fiecărui cap de familie 16—24 jughere cadastrale. Acțiunea își avea centrul de gravitație în Valea Begheului, între Făget și Lu-

goj, unde a plasat un număr de 16 mii maghiari cu intenția ca să taie blocul românesc, făcând pe deoparte prin Valea Murășului legătura cu ungurii din Ardeal, de alta jonțiunea cu Timișoara care și ea trebuia maghiarizată prin orice mijloace. S'au mai făcut împetrișări de populație maghiară și în restul Banatului, dar nu în asemenea proporții.

Situația juridică a acestor coloniști a fost reglementată minuțios prin legea V: 1894. Dintre dispozițiile acestea amintim una singură, aceea care rezervă proprietatea pământului distribuit, până la complectă achitare a prețului, statului. De fapt, până la 1 Decembrie 1918, coloniștii maghiari nu erau trecuți la cartea funduară cu titlul de proprietari. Numai în județul Caraș-Sverin, grație regimului politic introdus de generalul francez, Farret, (pentru care a fost tradus în fața Curții marțiale franceze și condamnat), readucând cu dela sine putere autoritățile maghiare izgonite de sârbi, acestea s'au grăbit să lămurască în pripă și situația acestor coloniști. Acest lucru reiese și din memoriu: „Statul maghiar era dator, în baza § 16 al legii V. din 1894, referitoare la colonizări, să ne înscrie numaimedcât cu numele în cartea funduară, să ne facă proprietari și după cartea funduară. La o mică parte a comunelor colonizate s'a și făcut. La cele mai multe comune însă, din târăgănări administrative aceasta s'a executat abia în primăvara anului 1919, când, pe lângă controlul trupelor franceze așezate aici, funcționau încă cu depline atribuțiuni, autoritățile maghiare“.

În vreme ce coloniștii își bazează memoriul pe un drept de proprietate acordat de guvernul maghiar abia prin intermediul generalului Farret, iată ce părere au concetățenii noștri despre legea agrară, peste care cer a se trece ca neavenită: „Înainte oricărui jurist era clar, că înregistrarea noastră la cartea funduară s'a făcut în baza dreptului câștigat demult. Guvernul Averescu a votat, prin Parlamentul său lipsit de opoziție, legea publicată în Monitorul Oficial No. 172 din 1921, în baza căreia apoi, fără orice proces, autoritățile cărții funduare ne-au șters numele, pur și simplu și asupra imobilelor noastre au introdus din nou dreptul de proprietate al statului.“

Legea agrară pentru Ardeal și Banat, prin articolul 10 reduce lotul de 16—24 jughere al coloniștilor aduși după 1 Ianuarie 1885 la limita lotului ce se va da îndreptățiților la împrumutarea acum. Acest articol atinge interesele a circa 20 mii de maghiari, aproape toți din Banat, căci memoriul nu amintește decât de o singură comună din Ardeal, Ludoșul de Murăș.

Pentru a putea aprecia valoarea argumentelor aduse de coloniști și spiritul de dreptate și echitate de care a fost condus Parlamentul român, ar mai fi necesar să știm care este întinderea de pământ pe care vor s'o salveze. Dar memoriul nu face mențiune despre aceasta; el se mulțumește să spună că lotul lor a fost de 16—24 jughere. Presupunând că din cei 20 mii numărul proprietarilor este numai de 4000, și, luând ca bază media de 20 jughere pentru fiecare proprietar, aceasta ar face rotund 80 mii jughere. Adică, zeci de mii de ju-

ghere împărțite într-o regiune mai mult muntoasă, cum este Caraș-Severinul, într'adevăr, a fost un mare act de dreptate făcut de guvernele maghiare!

În loc să ne dea o statistică despre aceasta, memoriul se face și interpretul populației românești, spunând următoarele:

„Și m și aceea, că această colonizare a noastră nu a fost spre paguba populației române din jur. Am auzit ce-i drept, plângeri; am auzit că bărbții conducători ai românilor au interpelat în adunările județene în chestiunea colonizării, dar am luat cunoștiință și de aceea, că în baza ordonanței No. 49494/1891 a Ministerului de agricultură ungar, comunele românești învecinate au ajuns la teritoriile necesare pentru pășune, în cele mai multe locuri plătind o arendă anuală 2 coroane pentru 1 jugher de asemenea teritor. Ca să amintim numai exemple dela vecinii noștri, comuna Cutina a primit 620 jughere, Fădimac 425, Balinț 101, Nevrincea și Cliciova, laolaltă, 197 jughere, pe lângă arendă de 2 coroane“.

Memoriul, frește, nu spune că cele mai multe din acestea erau sate cărora li-s'au atașat coloniile și deci, sporindu-se populația trebuia să se mărească și pășunea. Dar să admitem că guvernul maghiar a dat din pură mărinimie aceste câteva sute de jughere. Era dator s'o facă față de o populație băstinașă, atunci când maghiarilor aduși dela Macău și Székesfehérvár li-s'a dat totul. Iată, de pildă ce scrie memoriul despre constituirea unei asemenea colonii:

„La Moșnița, colonizarea s'a făcut în 1903 S'au înființat 110 gospodării coloniste, fiecare din ele având 24 jughere cadastrale (deci 2640 jughere!). În afară de acestea 10 gospodării de coloniști muncitori interni au primit fiecare câte 4 jughere și 90 lucrători de fabrică și altfel de lucrători dela oraș au primit în hotarul Timișorii câte 1½ jugher“.

* * *

După cum vedem din însăși argumentele memoriului adresat Ligii Națiunilor, sub raportul politicei noastre interne nu există nici un motiv binecuvântat ca să ne facă să revenim. Reiese mai presus de orice îndoială, că acțiunea de colonizare a fost determinată de dorința de a extermina elementul românesc, căci românii din regiunile respective sunt și astăzi strămutați pe coama dealurilor, în timp ce văile s'au împărțit coloniștilor aduși de pe pusta Ungariei. Al doilea adevăr ce se desprinde din memoriu este, că acești coloniști, până la votarea legii agrare nu erau trecuți cu titlul de proprietari la cartea funduară, decât aceia din Caraș-Severin, strecurați pe cale de contra-bandă sub regimul politic instituit de generalul Farret, care și Caraș-Severinul îl botezase județul Lugoj. Astfel, statul român avea dreptul indiscutabil de a reglementa definitiv situația acestor coloniști, fie pe cale judecătorească, fie pe aceea a legiferării. Guvernul român a ales această din urmă cale.

Dar, chestiunea transpusă în fața streinătății, care scapă de sub controlul nostru, poate va pierde din claritate, mai ales că, pe urma

unei propagande abil și intens întreținută de guvernul maghiar, aproape jumătate din Europa stă cu lumânarea aprinsă la căpătâiul Ungariei muribunde, în urma rănilor teritoriale primite. Această lumină artificială și dușmănoasă nouă nu aruncă nici o rază înspre trecutul nostru atât de bogat în suferințe și de aceea guvernul român trebuie să pregătească toate dovezile, gata să apere una din cele mai drepte cauze românești. Dacă, prin imposibil, consiliul Ligii Națiunilor ar hotărî altfel, aceasta ar însemna că, de dragul a 20 mii de suflete, aduse în inima românismului, să fim nevoiți a coloniza în altă parte peste 50 mii de români, cari nici pe vremea urgiei turcești de 300 de ani — cum spune memoriul — nu și-au părăsit vatra strămoșească. E posibil s'o părăsească acum sub o stăpânire națională?...

Prin urmare, tot ceea ce ar mai putea face guvernul român în această chestiune este să se îngrijească în alt chip de ușurarea traiului coloniștilor cu loturi reduse. La rigoare ar putea să-i colonizeze în altă parte, cu loturi mărite, acolo unde este pământ suficient și unde ei nu ar mai avea o misiune politică, ci numai aceea de buni gospodari. După cât știm noi, ei înșiși ceruseră acest lucru, chiar înainte de votarea legii agrare. Vedeau și ei marea nedreptate ce s'a făcut românilor. La prefectura din Lugoj, desigur că se vor găsi acte și dovezi în acest sens. Dacă nu ne înșelăm, coloniștii din Valea Begheului au venit cu ideea de a fi colonizați fie și pe Bărăgan. Pe lângă aceasta, pentru a pune capăt oricărei agitațiuni pe această chestiune, statul român ar mai putea să examineze, făcând abstracție de legea agrară, pe cale judecătorească, situația fiecărui colonist în parte. Dar, lăsând la o parte legea agrară, cu atât mai puțin se va putea respecta aranjamentul făcut cu generalul Farret, asupra activității căruia, prin o sentință de condamnățiune s'a pronunțat destul de elocvent statul său național.

P. NEMOIANU

Voluptatea răzbunării

... Și pe când își făuriă ast-fel la planuri pe care desigur nici-odată n'avea să le îplinească, simțea totuși o fioroasă voluptate destrămându-le până în cele mai mici amănunțimi; cumpănind, judecând, stabilind fie-care pas, fie-care mișcare de făcut, și gustând de o sută de ori mulțămirea, pe care trebuie s'o simtă omul care găsește însfârșit peste o prăpastie o punte solidă și calcă încredător pe ea cu siguranța d'a ajunge dincolo întreg și nevătămat, și totuși cu fiorul pe care-l dă gândul la o mare primejdie învinsă.

Seara, avea să plece ca de obicei de la cafenea și să ia drumul spre casă. În odaia lui singuratică putea să intre și să iasă ori când dintr'însa, fără să-l observe cineva. Cu mult înainte își procurase o perucă neagră și o barbă falsă. Acum și-o punea, se uită în oglindă și singur nu se mai recunoștea... Deghizarea asta era fără nici o primejdie: era pentru un singur om, și omul acela în curând n'avea să mai poată vorbi... Își puneă o pereche de ochelari fumurii, se înveleă într'o manta largă pe care el nu i-o cunoștea, și, trăgându-și pălăria pe ochi, ieșea ușor, încușă ușa cu băgare de seamă, puneă cheia în buzunar... Iată-l acum în stradă.

De la douăzeci de pași încolo, n'avea să se mai ferească. Luă o trăsură, — birjarul nu putea să-l cunoască, nici să-l bănuiască. Ajungea la gară.

Erau nouă ceasuri. La nouă și zece minute pleacă trenul. Până atunci el se grăbește să-și ia biletul, și pe urmă așteaptă de-oparte, ferit pe cât se poate de orice privire.

De alt-fel nimeni nu l bagă în seamă: e un străin, un călător, un indiferent.

Trenul e gata să plece. A pândit un compartiment unde nu s'a urcat nimeni din gara aceea. Cu cât mai multe precauții, cu atât mai bine.

Ghemuit într'un colț, se preface că adoarme numai decăt. În totdeauna se găsesc călători importuni, cari să caute sămânță de vorbă; la el n'are să se prindă.

La unsprezece ceasuri ajunge. Se dă jos din tren și se pierde în mulțimea de necunoscuți cari umplu peronul.

De aci încolo e și mai sigur d'a rămânea cu desăvârșire neobservat. Se gândește la toți necunoscuții pe cari el însuși i-a putut vedea vreodată în așa împrejurare. Nu-și aduce aminte să fi remarcat cândva pe unul, sau chiar dacă i-a atras atenția vre-o mutră mai ciudată sau vre-o figură mai deosebită, a uitat-o în momentul următor. El însă n'avea să fie prin nimic deosebit de *toată lumea*.

* * *

Și întinzându-se în pat stinge lumânarea, ca să vadă mai bine scenele ce aveau să urmeze:

Dela gară, se duce drept la birtul unde știa că *el* avea obiceiul să întârzie în totdeauna până după miezul nopții.

Intră, și de la ușă îl zăreă la masă, în mijlocul mai multor prieteni. Râdeă, petreceă fără nici o grijă...

Atunci el se îndreptă tocmai în cel-lalt colț al birtului, se așeză la o masă, cereă o sticlă de vin și de acolo îl observă...

Din acest moment eră al lui, n'avea cum să-i mai scape. Și stă, și se uită la el lung, și pieptul i se umplea de o nespusă simțire de satisfacție... În sfârșit, aveă să-i plătească pentru toate. Câte-va ceasuri încă.

Din când în când, glasul acela nesuferit îi isbeă urechea. Vorbea în gura mare, batjocuritor, lăudăros... Poate vorbea tocmai de dânsul, și nici nu bănuia că răsbunarea eră în sfârșit aci, pândindu-l.

Ce voluptate, să-l simți așa sub călcâi, pe când el se crede mai sigur, și din această siguranță te sfidează țanțos, exasperându-ți înveșunarea... Il lași atunci, îl lași să-și verse tot veninul, și pe urmă cu o singură lovitură, îl strivești...

* * *

La miezul nopții, îl vede în sfârșit ridicându-se de la masă și plecând.

Atunci, de departe, se ia după el.

Il urmează apucând pe o stradă întunecoasă, deșartă. Ici și colea abia licărește câte un felinar, cu toate acestea el își închipute, limpede ca ziua, și strada și curtea în care celălalt intră, și ușa pe care o deschide, și ferestrele care se luminează.

De departe, stă și așteaptă.

În curând, ferestrele se întunecă iar.

Mai așteaptă...

Acum, trebuie să fi adormit; e în somnul cel dintâi... și cel de pe urmă...

Nimeni pe stradă... Casa e a doua din colț. O curte îngustă. Imediat la dreapta, ușa sălii, descuiată totdeauna pentru chiriașii cari

întârzie; tot la dreapta, altă uşă, uşa odăii lui... Incet, o deschide.

Acum e momentul de a fi cu sânge rece...

N'are la el nici o armă... Dacă ar fi surprins, un pretext îl poate încă scăpa. Până după *faptul îndeplinit* nu rischează de cât cel mult o explicaţie la secţie; o simplă glumă, o sperietură, nici o intenţie rea; de furt nu putea fi bănuit, de o crimă şi mai puţin.

Patul e în fund; o candelă arde slab alături; dar e destul pentru ca el să vadă capul răsturnat pe perină şi gâtul desvăluit. Se apropie... a ajuns.

Un vâl roşu îi trece pe dinaintea ochilor, un fior îi răceşte trupul, şi într'o clipă, cu o hotărâre supremă, nebună, se repede şi amândouă mâinile i se încheştează deodată în jurul gâtului gol...

Corpul svâcneşte odată cu putere, se svârcoleşte, — dar în zadar... Degetele intră în carne, strâng ca nişte cleşte de fier, cu disperare... De-acum, un moment dacă-l slăbeşte, e pierdut... De aci, — nu mai este reîntoarcere!

Dar, înainte de muri trebuie să ştie cine îl ucide; trebuie să-l vadă cu ultima privire a ochilor desnădăjduiţi, şi în ultimul-i fior să se amestece căinţa amară şi nefolositoare...

Cu o mişcare îşi scutură peruca şi barba false, şi-şi ţine faţa aproape deasupra ochilor eşiţi din orbite...

— Sunt eu, da; de mâna mea mori, şi nimeni, nu te va răsbuna...

* * *

Acum corpul nu mai face nici o mişcare... S'a isprăvit.

Răsbunarea e împlinită. Şi deodată, teama de a nu fi descoperit îşi reia toată stăpânirea asupra gândului răzbnătorului.

Incet, cum a venit, se depărtează... Dar dacă în acest moment ar da cineva peste el?... Uşa dela sală scârţae când o închide... S'a auzit cineva tuşind? Nu... E în depărtare un lătrat de câine.

În stradă, o porneşte repede, la întâmplare... Un sergent poate să-l ia la ochi şi să-l urmărească... Şi umblând mult pe stradă e cu neputinţă să nu întâlnească unul... Atunci, ce-i de făcut?...

Un şuer răsună prelung în urma lui... iuţeşte paşii... O birjă îi ese înainte... scăparea!... S'a urcat, a pornit înainte, şi-a pierdut urma...

Dar până unde?... Să tragă la un otel? Prea mare imprudenţă... Nu poate să mai fie birjarul; de două ori l'a întrebat: tot înainte?... Opreşte, se coboară, plăteşte...

Sunt trei ceasuri după miezul nopţii... Mai sunt două ceasuri până la plecarea trenului... A, da! va repetă manevra asta cu birja, odată, de două ori, în diferite direcţii...

În sfârşit... e la gară... Nu l'a luat nimeni la ochi... Sau poate totuşi?... Şi când se va afla crima, sergentul care l'a urmărit, sau birjarii îşi vor aduce aminte de semnalmentele lui, şi se va descoperi că a rătăcit așa ceasuri întregi prin oraş, şi că pe urmă a venit la gară şi a luat un bilet pentru...

A! nu... nu e cu putință! Prea au fost bine combinate toate...
La șapte ceasuri a ajuns. S'a întors acasă pe jos. În capătul
stradei a pândit să nu-l zărească nimeni și repede a intrat în
odaia lui...

Uf! înfârșit, e aci. De acum nu mai are să se teamă de nimic.
Zece oameni ar fi gata să jure că seara s'a adus acasă, s'a culcat și
a dormit până dimineața... Repede în pat acu...

Și se desbracă...

Dar de-odată tot sângele îi înghiață în vine... Ce-a făcut, ne-
norocitul? E pierdut, e pierdut!...

Peruca a rămas acolo, în patul mortului!... Se va descoperi
de unde a fost cumpărată și cine a cumpărat-o... Se va des-
coperi? Nu, s'a și descoperit! I-au dat de urmă... Vin să-l are-
steze... O bătae teribilă răsună în ușă: — *In numele legii*...

* * *

— Ce-ai, conașule, de-ți clănțănesc așa dinții? Ești bolnav? Vai
de mine!

— Tu ești, Ano? Nu-i nimic... Am uitat pe semne fereastra
deschisă...

ION GORUN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bismutul

— Un scurt capitol de chimie politică —

Un mare caricaturist parizian, adept convins al teoriei, că în dosul aspectului fiecărui individ se ascunde o caracteristică, corăspunzând cu precizie uneia din numeroasele spețe de padrupede, a făcut din vasta lui operă o largă menagerie de imagini, a căror intimă esență sugerează, înfățișând personalitățile vieții publice din Franța, oranganul ori porcul, fox-terrierul sau bivolul, tigru ori șoarecele.

Noi, transplantând acest fel de a vedea în domeniul mai încălțit dar nu mai puțin interesant al aspectelor sufletești și intelectuale, credem că pentru a găsi valuta spirituală a personajilor care împodobesc arena vieții noastre publice, ne putem adresa cu succes farmacologiei.

Dela banala aspirină (dl Pavlică Brătășanu), leac universal contra răcelii și a durerilor de cap, dinți, reumatism și celelalte, până la aristocratul veronal (dl Csicsio Pop), leac numai contra insomniei, bogatul univers al produselor farmaceutice ne procură o imensă cantitate de corespondențe cu bărbații noștri politici, sau mai exact cu efectele pe care le determină activitatea lor.

Directorul acestei reviste vorbea, nu de mult, de untul de ricină. Ne plac antitezele. Ne vom permite deci să vorbim de rigidul adversar al acestui folositor produs: de bismut.

L'ați ghicit dinainte: e domnul Iuliu Maniu. Acest bărbat de stat e mai bismutic chiar decât bismutul.

Care alt element de laborator ar putea caracteriza mai bine operația de chimie morală care se produce de șapte ani încoace în alambicul spiritual al ilustrului om politic, determinând reacții similare în grupul dumisale de partizani?

Praful de un alb enervant, mărunț, inodor și fără gust, bismutul a fost parcă înadins descoperit pentru a simboliza concepția și activitatea șefului naționalist. Un hermetism căznit, definitiv și dezolant, cu periodice crize de pertractită și cu rare accese în formă de expozeuri. O statică interioară, o neiertătoare fatalitate, l'a condamnat pe dl Iuliu Maniu, la imposibilitatea oricărui gest de fecundă generozitate.

Acea generozitate nobilă, chiar atunci când ideea care o animă

alunecă în greșeli, generozitatea care aruncă germele unui dinamism creator în spirite, se manifestă la dl Iuliu Maniu în jalnicul și unicul articol anual (un cuvânt pe săptămână), în cinci fraze parlamentare pe care încearcă să le lege una de alta cu eroice eforturi bilunare, în conciliabilele particulare care lasă impresia găunoasă a vidului absolut.

Acesta e, pe scurt, patrimoniul politic al marelui bărbat de stat.

Dar persoana particulară a dlui Iuliu Maniu reprezintă desigur o frumoasă onestitate, poate chiar o simpatică sobrietate, și reale înclinații spre mediocre sânguințe cotidiene.

De ce oare dl Iuliu Maniu nu o fi ascultat glasul chemărilor sale reale? Ar fi putut fi, desigur, un bun notar de provincie sau un excelent șef de poștă.

Eternă tragedie a iluziilor noastre !

* * *

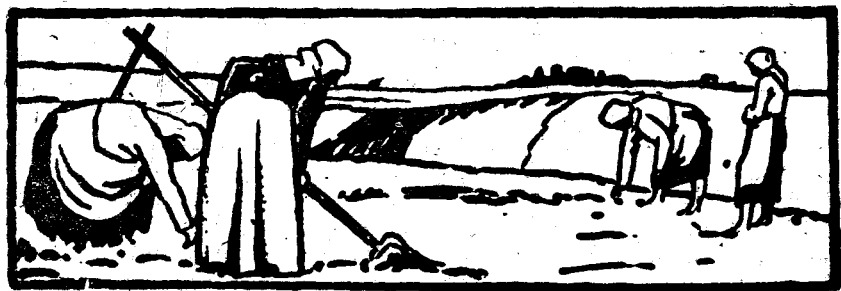
În ultimul timp, subșeful naționalist a fost aruncat, mai cu voie, mai fără voie (impins dela spate, cum spunea dl Octavian Goga), într-o aventură ciudată, gălăgioasă și plină de o infernală mobilitate.

Dl Iuliu Maniu, palid și îngrozit, rotește priviri tremurătoare împrejur, iar în orele sale de izolare se întreabă, desigur, cu adâncă melancolie: cum oare am ajuns aci?

Astfel „blocul opoziției“ ia un aspect hazliu.

Întrebarea e oare vor putea conviețui cele două elemente așa de opuse: cafeina excitantă a impulsivității sgomotoase cu hermetismul căznit al bismutului prudent?

VINTILĂ RUSSU-ȘIRIANU

Centralismul economic

Reorganizarea Băncii Naționale, care se discută cu atâta aprindere în vremea din urmă, ne servește de bun prilej să scoatem la iveală o altă latură a chestiunii, pe care n'am putut-o remarca printre multele comentarii ce se fac. Politica de partid nu este preocupată decât de avantajile și dezavantajile pe care le poate trage din această împrejurare. Despre rolul Băncii Naționale ca instituțiune economică, menită să dea o îndrumare conștientă politicii noastre naționale, firește, nu vine vorba decât pe planul din urmă. Lăsând pe cele dintâi în sarcina celor mai interesați că noi, vom zăbovi nișel asupra chestiunii celeilalte, care este aproape abandonată, fiindcă nelămurirea acesteia atinge mai simțitor tocmai viața economică a noilor provincii.

Întreaga noastră viață de stat fiind clădită pe principiul centralizării, e cât se poate de firesc ca și viața economică să fie îndrumată pe aceiaș cale. Toate instituțiunile, fie acestea de orice natură, se conduc din cabinetul lor din Capitală, departe de contactul cu realitatea. Dar centralizarea este numai de ordin tehnic, determinată de necesități pur administrative, iar nu și de considerațiuni de politică economică. Dovada despre aceasta ne-o servește faptul, că nu am putut remarca, dela unire încoace, nici o acțiune mai de seamă, fie și numai în teorie, în legătură cu viața economică particulară a noilor provincii și este aproape sigur, că nu vom înregistra nici de aci înainte. Tot ceace s'a făcut în această direcție sunt anchetele organizate de Banca Națională, urmărind un program tot atât de întâmplător. Rezultatul acesta este: cât se poate de firesc, pentrucă o acțiune remarcabilă, de proporții cu prinzătoare, nu-ți poate da decât un organ permanent, cu atribuțiuni precis definite, care să studieze metode și neconținut acelaș domeniu. Nu știm, ca Banca Națională să fi avut un asemenea organ întrecut și nu-l găsim nici în viitoarea ei organizare plănuită. Neavându-l pe acesta, nu poate avea nici programul special despre care vorbim.

Deși centralismul Băncii Naționale nu poate fi asemănat cu acela al administrației propriuzise, el nu se poate numi ideal. Rețeaua ei de sucursale nu vede precis decât punctul central, ale cărui interese este datoare să le respecte și să le servească. Cunoaștem toată truda ce și-o dau aceste sucursale de a îndruma viața noastră economică pe calea cea mai bună, dar ele nu reușesc, pentrucă, în urma situației lor, ele nu dispun decât de un orizont local, fără să cuprindă întreaga noastră provincie. Sucursalele din Ardeal sunt coordonate, neavând nici una drepturi sau îndatoriri mai mari. Alături de centralizarea la București, Banca Națională nu cunoaște și o centralizare pe provincii, cum credem că este necesar pentru un timp de cel puțin jumătate de veac, până când se va face nivelarea economică și socială dintre elementul românesc și cel minoritar.

În lipsa unui program precis în această direcție, ce putea să facă Banca Națională alta, decât să se mențină pe un teren pur sentimental. Pornind dela ideea, foarte justă, că robia politică de o mie de ani a lăsat urme adânci în structura noastră economică și socială, a manifestat o dărnicie fără pereche față de Ardeal. A acordat credite cu amândouă mâinile instituțiilor românești de aici, un lucru care îi servește spre cinste, dar despre care nu se știe dacă va fi și spre folosul real al Ardealului. În orice caz, bine a făcut că a dat; rău este că nu știe cât, cui și mai ales în ce scop trebuie să dea. În materie de politică economică nici operă de altruism nu se poate face decât pe baza unui program determinat și de calcul precis. Ceeace s'a făcut până acum, să nu fie cu supărare nici într'o parte nici într'alta, dar a fost mai mult o operă de caritate, decât una conștientă, ținând anumite obiective. Or, pe această cale nu prea credem să se poată pregăti adevărații producători de mâine.

Dacă Banca Națională este caracterizată prin un centralism incomplet sub raportul politice economice a noilor provincii, ceialaltă mare instituțiune, Creditul Industrial, este în completă și primejdioasă rătăcire. Acesta urmează o cale direct opusă. Strein de orice considerațiuni sentimentale sau interese naționale — el uzurpă numai acest atribut — s'a fixat pe un teren cu care românii nu pot avea nimic comun, decât doar sub raportul luptei. Realismul său este atât de pronunțat, încât prin activitatea sa de până acum a reușit să anihileze și ceace a făcut Banca Națională. De unde la întemeierea lui s'a spus că menirea sa va fi să colaboreze cu cea dintâi, degajând-o de sarcinile impuse de ramura industrială a producției, astăzi îl vedem că reprezintă o tendință direct opusă aceleia urmărită de Banca Națională și profund păgubitoare românilor ardeleni. Banca Națională ajută cu o dărnicie remarcabilă, din care nu lipsește decât programul, plătându viața economică românească, iar Creditul Industrial dă din răspuneri presiune trenului pe care este imbarcată exclusiv industria minoritară. Acest fenomen nu se poate explica decât prin totala necunoaștere a situației dela noi, sau prin o desăvârșită lipsă de încredere față de elementul românesc. Dar de aici, în mod indirect rezultă și o neîn-

credere față de rostul propriu, căci ignoranța și lipsa de încredere n'au fost și nu vor putea fi elemente de politică economică națională, conștiință și creatoare.

Deodată cu reorganizarea Băncii Naționale, n'ar strica deci, dacă s'ar pune în discuție și aceste chestiuni, care pentru viitorul românilor ardeleni sunt nu numai importante, ci deadreptul vitale. Este absolut necesar, ca cele două mari instituțiuni să-și creieze organe speciale pe provincii, fie și numai cu caracter informativ, în vederea întocmirii unui program unitar și românesc, pe care să-l urmărească apoi constant și fără abateri. Până când nu vor avea aceste organe și acest program, roadele activității lor vor continua să fie: deoparte operă de filantropie, de alta operă antiromânească.

I. BĂNĂȚEANU

Campania pentru revizuirea păcii

— Aspecte din viața politică a Ungariei —

Desbaterile Micei Înțelegeri, care s'au desfășurat la București, au avut repercusiuni de o netăgăduită importanță atât în opinia publică ungară, cât și în cercurile politice oficiale ale Ungariei. Cheltuelile excesiv de urcate ale Ungariei, pe care guvernul din Budapesta le întrebuițează în mod clandestin pentru înarmare, și faptul că dispozițiile tratatului de la Trianon nu sunt executate în mod desăvârșit, au constituit, între altele, obiectivul conferinței. Această preocupare a supărat însă pe diriguitorii treburilor Ungariei, cari au dat semnalul de alarmă, anunțând că Mica Înțelegere se amestecă din nou în trebile interioare ale țării. De data aceasta, atât prin presă cât și în Parlament a dispărut orice deosebire de păreri între partide, iar îndrumarea opiniei publice s'a făcut pornind dela un centru de propagandă, care dispune de nenumărate organizații, funcționând cu o precizie uimitoare.

Tot corul organelor de publicitate din capitală, dela iredentiștii declarați până la radicalii francmasoni, conchide în unison, că „statele care calcă în picioare drepturile minorităților rătăcesc în cele mai private chestiuni ale Ungariei”. Și protestarea continuă: — „Aroganța și obrăznicia aceasta a fost necunoscută până acum în contactul internațional dintre popoarele civilizate”. La acuzația, că Ungaria amenință orânduile actuale din Europa centrală prin alimentarea iredentismului, presa maghiară răspunde astfel: „Dreptul la iredentism nu-l poate lua Ungariei nicio Mică Înțelegere, precum nu va putea să împiedice nimeni nici pe Austria să se alipească Germaniei”. Și mai departe: „Dacă străduința pentru schimbarea tratatelor de pace este iredentism, ne declarăm iredentiști fără rezervă, toți cei care vrem să rămânem unguri”. Tot în felul acesta se respinge și „pretențiunea curioasă” a Micei Înțelegeri, ca membrii casei Habsburgilor să fie excluși din Înalta Cameră care se proiectează actualmente. Comentariile ziarelor legitimiste, în chestia aceasta glăsesc astfel: „Dacă nu

ar fi vorba de Mica Înțelegere, ar trebui să ne revoltăm cu indignare văzând amestecul unui stat străin în afacerile pur particulare ale Ungariei“

În reviste; și în adausele ilustrate ale jurnalelor, se publică diferite caricaturi, care prezintă statele succesoare înarmate până în dinți, iar Ungaria ferecată în lanțuri; și totuși vecinii ei strigă, că sunt atacați de Ungaria! Ca pildă de umor arțăgos, amintim ieșirea ziarului *Magyarság*: „Ei sunt ca musca arogantă, care s'a cocoșat pe propapul carului, și crede că ea mână carul.“

Situația Micei Înțelegeri este considerată de opinia publică ungară ca sdrcincinată, din pricină, că înalta protectoare a acestei „alianțe de asigurare mutuală a pradei“, Franța, a ajuns izolată în politica europeană, iar prin acceptarea pactului de siguranță s'a admis în principiu ideia revizurii tratatului. Cel mai abil ministru de externe, dl Beneș s'a și gândit să obție o compensațiune prin crearea unui coridor teritorial între Cehoslovacia și Iugoslavia, fapt care a și fost sugerat gazetei *Cesko Slovo*. Din rezistența Micei Înțelegeri față de ori ce tendință de revizuire a tratatelor de pace, oamenii politici maghiari deduc, că înfrigurarea nu este nemotivată. Mai ales România, zic ei, este îngrijorată, din pricină că prin alipirea Austriei la Germania (care se va întâmpla cu siguranță) Germania va avea o graniță comună cu Ungaria, ceea ce va constitui pentru România o primejdie permanentă.

Am amintit cetitorilor noștri, că propaganda maghiară pentru revizuirea păcii a fost încurajată de unele declarații ale unor oameni politici cu destulă răspundere, din vorba cărora se desprinde o tendință pentru o asemenea soluție. Acțiunea fățișe a dlui Nitti și a dlui Lloyd George în această direcție a contribuit în mare măsură la ațâțarea nădejdilor conducătorilor maghiari, cari declară că: „ar fi sau o nebunie sau o perversitate din partea națiunii maghiare să primească drept bune, pe veci, tratatele și să renunțe la ideia revizurii“. . . Din acest motiv se regretă (vorba vine) că Mica Înțelegere n'a adresat guvernului ungar ultimatumul proiectat, deoarece în acest caz s'ar fi oferit guvernului ungar prilejul, extrem de prielnic, pentru a demonstra înaintea opiniei publice mondiale „reacredința“ și „opera de defăimare“ întreprinsă de Mica Înțelegere, care renunțând la ultimatum a arătat că joacă o comedie frivolă. Aruncă în vileag acușări contra Ungariei, pentru ca apoi să bată în retragere ca dihorul. „Pentru a proceda astfel, zice *Nemzeti Ujság*, trebuie moral balcanic și obraz de Praga.“

La orice manifestațiune patriotică ungară se pot înregistra asemenea constatări, făcute cu emfază, potrivit cărora ar trebui să credem că Ungaria a dezarmat complet, are intenți pacinice și se adaptează noiei situațiuni; dar, până când statele vecine nu vor respecta tratatele, nici Ungaria nu poate să renunțe la o politică externă mai activă, care tinde la sfărmearea inelului de izolare în care este strânsă actualmente.

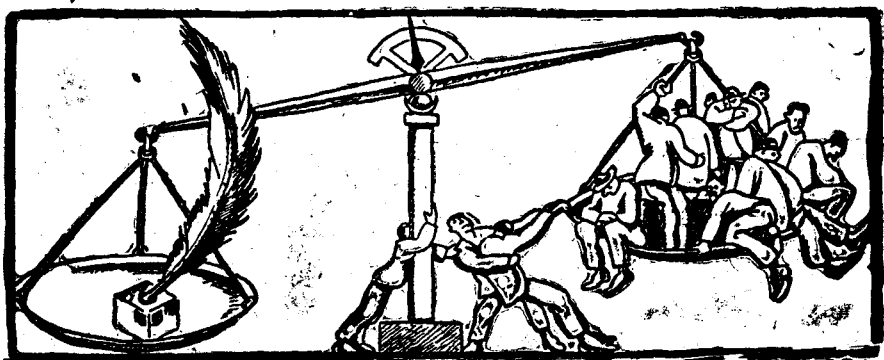
În acest sens a rostit și contele Bethlen discursurile sale recente la întrunirile majorităților parlamentare și în comisia parlamentară a afacerilor străine. De data aceasta primul ministru al Ungariei a fost foarte explicit: „Ungaria nu poate să renunțe în nici un caz la stră-

duința de a ajunge prin mijloace îngăduite la revizuirea tratatelor". Firește, că interpretarea așa ziselor mijloace îngăduite rămâne în sarcina exclusivă a Ungariei de azi, ca și dezarmarea și intențiile ei pacifice. Deputatul Baross Ianos, faimosul iredentist, care a interpelat în 1923 în chestiunea conflictelor de fruntarii într'un ton extrem de necivilizat, vroind să explice incidentul dela conferința interparlamentară din Roma a rostit o cuvântare incendiară, afirmând că nu există un singur ungar cinstit, care să nu dorească și să nu se pună în serviciul ideii de integritate teritorială a Ungariei.

La inițiativa *Uniunii Naționale Ungare*, despre care am mai relatat, întreaga societate maghiară a aderat la acțiunea pentru revizuirea tratatelor de pace. În urma viguroasei întorsături spre dreapta a politicei germane, și sub sugestiunea expozeului lui Stresseman, moțiunile votate de toate organizațiile naționale maghiare pretind, ca guvernul să intre în contraofensivă și să menție la ordinea zilei chestiunea minorităților din statele succesoare, informând opinia publică occidentală, care în mod vădit are tot mai multe decepțiuni pe urma „naționalismului imperialist”, de care este stăpânită actualmente Mica Înțelegere.

Pentru a desvolta o acțiune rodnică în direcția indicată, toate institutele culturale ungare din străinătate s'au grupat la un loc. Membrii acestei uniuni sunt: „Institutul maghiar din Berlin” (în frunte cu prof. Gragger), „Institutele istorice”, din Viena și Roma (cu Eckhardt Ferentz și Gerevich Tibor), „Collegium Hungaricum” din Berlin și Viena, și așa mai departe. Propaganda maghiară se organizează. Întrebarea este, cum vom ști să răspundem la ea?

M. B. RUCĂREANU

Săptămâna politică

— Fapte și comentarii —

Fuziunea partidului poporului

Alături de gălăgia stearpă a atâtor nesfârșite scandaluri parlamentare, de dragul cărora două fragmente de partid s'au grăbit să-și dea mâna fără să știe bine ținta spre care se îndreaptă, viața noastră publică are de înregistrat un singur eveniment mai de seamă. Facem această constatare, pornind dela convingerea pe care o avem, că numai un spor real de forțe, în sprijinul unui program precis de guvernământ, merită să fie însemnat pe răbojul configurațiilor politice. Fuziunea partidului conservator-progresist cu partidul poporului, realizată fără pertractări îndelungate, pe temeiul unui perfect acord de vederi, va avea, fără îndoială, cele mai rodnice urmări, fixând încă un punct precis de orientare în fața micului haos naționalo-țărănist.

Ținem să se știe dela început, că actul politic încheiat zilele trecute la București e rezultatul firesc al unei constatări care s'a încheiat mai demult în sânul partidului conservator-progresist, în tabăra cărui partidul poporului a fost privit mereu drept unica formulă de echilibru politic între tendința atât de evidentă de acaparare economică a partidului liberal și zăpăceala endemică a așa ziselor grupări de stânga dela noi. E mai mult decât probabil, că această contopire s'ar fi făcut încă de-acum câteva luni, dacă regretatul Alexandru Marghiloman n'ar fi fost reținut dela orice activitate publică de greaua suferință, care l-a și răpus.

Fuziunea va fi comentată, firește, în diferite chipuri. Nu ne

simf m obligați să transcriem aici opiniile adversarilor. Vom privi, deci, lucrurile cu toată obiectivitatea, înregistrând recentul eveniment ca pe o nouă contribuție la simplificarea frământărilor noastre politice. Partidul conservator-progresist nu aduce în tovărășia sa cu partidul poporului o situație electorală invincibilă, deși, chiar pe acest tărâm, organizațiile sale județene sunt neasemănat mai puternice decât cele ale foștilor tachiști. Partidul conservator-progresist vine însă, mai ales, cu o seamă de elemente distinse, care au reprezentat și au practicat în toată viața lor principiul unei perfecte onestități în politică. Sunt oameni de credință, care și-au îngăduit față de ei înșiși luxul unei senine și mândre statornicii. În mijlocul atâtor valuri schimbătoare, ei au rămas fideli ideii de conservare națională, pe care sunt hotărâți s'o slujească și mai departe.

În fine, prezența în partidul poporului a acestor loiali luptători ai doctrinei conservatoare, — cerberii democrației pot să stea liniștiți, — n'are în sine nimic îngrijitor. Ei vor sprijini, cu toată însuflețirea, înfăptuirea unui înaintat program de politică agrară, fiind în această privință cel puțin tot atât de convingși ca d. Mihail Cantacuzino, cel mai mare latifundiar din România, astăzi tovarăș de luptă cu d. Ion Mihalache dela Topoloveni...

Discursul d-lui Iuliu Maniu

Înfărmșit, a vorbit și d. Iuliu Maniu, asupra reformei administrative. A fost discursul foarte lung al unui om politic foarte mic. Vreme de trei ceasuri, fostul avocat al capitolului din Blaj a bătut câmpii. Din când în când, poposea pe câmpul Libertății. Apoi, ca un omagiu adus unității naționale, o lua din nou de-alungul Bărăganului. Nicio idee călăuzitoare, nicio observație fecundă, niciun sentiment de răspundere nu s'a ivit, în tot timpul călduroasei după amieze de vară, din maldărul de vorbărie amorfă care s'a instalat la tribuna Camerei. În afară de un elogiu plin de regrete la adresa răposatului Consiliu dirigent și în afară de o plicticoasă expunere istorică a Italiei dela 1859, d. Iuliu Maniu n'a oferit nicio singură clipă dovada, — făcută chiar fără talent, — că-l preocupă realitățile vieții românești de astăzi. Luați și cetiți interminabila cuvântare, trebuie să fi apărut în *Patria* sau *România* cu toată scumpetea hârtiei, ca să nu ne acuzați de judecată pătimasă. Vă va cuprinde și pe dumneavoastră acelaș simțământ trist, care s'a răspândit și asupra Parlamentului, tot timpul cât d. Iuliu Maniu și-a recitat momentala inutilitate. O adâncă și iremediabilă decepție...

Căci, jumătatea de șef a partidului național e singurul bărbat politic român care reușește să producă o nouă desamăgire la fiecare exhibițiune oratorică a sa. Cazul e interesant și ar merita să fie studiat. Se vede, că între timp, dela un discurs la altul, lumea începe din nou să-și facă iluzii despre d. Iuliu Maniu. Interesant, foarte interesant... Pe când o altă decepție, și când se isprăvește povestea?

Incă o întrunire

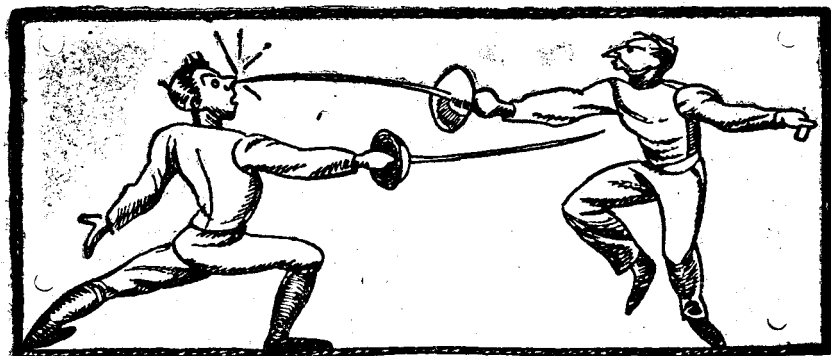
Duminică dimineața se va asuda din nou în sala „Dacia”. Șapte deputați din opoziția-unită vor veni în fața poporului supra-încălzit, să explice pentru ce au fost excluși dela ședințele Camerei. Truda dumnealor ni se pare perfect inutilă. Poporul știe foarte bine cum stă chestia, mai ales că în fruntea oratorilor exoflișiți se prezintă însuș d. C. Argetoianu, a cărui aleasă purtare în incinta Parlamentului a cucerit demult o binemeritată popularitate.

Am putea să întrebăm, prin urmare, ce caută înaintea publicului din Capitală neastâmpărații semănători de scandal? Vor o încurajare din partea cetățenilor pentru isprava pe care au făcut-o strigând „huo” și tropăind din picioare? Să presupunem, că două mii de oameni le vor da și această supremă satisfacție. Să presupunem, apoi, că veselii excluși se vor mulțumi cu ea.

Dar, mă rog, ce câștigă de aici țara?

ION BALINT

GAZETA RIMATA

Roșu, galben și albastru

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Dl N. Iorga, fiind acuzat că s'a dat cu
bolșevicii, a cerut la Cameră să fie îngro-
pat, când o muri, înfășurat în tricolor.
Ziarele*

*Deschid gazeta și-o citesc,
Și nu pot să mă dumiresc;
Ce e la mijloc, ce să fie
Această neagră calomnie?
Ce gând au domniil deputați,
Au căpiat sau sunt turbați,
De pun acum la îndoială
Activitatea națională
A rodnicului profesor
Înfășurat în tricolor?...*

*Căci, el când suflă greu pe nări
Lăsând în jos, prin călimări,
Ca 'ntr'un adânc obscur de sondă
Enorma lui peniță rondă,
Fideli, discipolii-l servesc*

Și vin la Neamul Românesc
Să-i toarne 'n fiecare oră
Pe gât, cerneală tricoloră,
Și scrie șeful lor, de zor,
C'un toc vopsit în tricolor...

Când vine vara la Văleni
Și cucul cântă prin poeni,
Din toate colțurile țării
S'adună pe peronul gării
Băeți și fete, se 'ntâlnesc,
Aleargă și se instruiesc,
Doi câte doi o iau prin iarbă,
La umbra veselă de barbă,
In timp ce soarele, ușor,
Se colorează 'n tricolor...

Iar seara, când se urcă 'n pat,
De-atâta scris cam surmenat,
Și când își pune, printre șoapte,
Imbrăcămintea lui de noapte
Impodobită cu arnici, —
Atunci să-l contemplați, amici,
Și să-l vedeți, cu câtă jală
Poartă cămașa națională,
Strângând la sân, încetișor,
Un moț de ciucur tricolor...

IORGU ARGHIROPOL-BUZATU

— vechi cursist —

INSEMNĂRI

Apologia răposatului. — Intr'una din ultimele ședințe ale Camerei, d. Iuliu Maniu a făcut apologia răposatului Consiliu dirigent dela Sibiu, adresând o dulce și postumă imputare aceloră cari „s'au grăbit să-l desființeze.” Fostul șef al fostului partid național nu scapă niciodată prilejul de a vărsa o lacrimă fierbinte pe mormântul fericitelor vremuri de autonomie provincială, când, în eleganta vilă pe care o ocupase în strada Scheviss, îndeplinea cu eleganță surzătoare modestele funcțiuni de șef de stat...

Regretele dumisale le înțelegem fără greutate. Acea a fost, într'adevăr, o epocă fericită. Toate treburile publice mergeau strună în acest colț fericit de țară. D. Romulus Boilă din Diclo-Sân-Mărtin reinstalase vama dela Predeal și distribuia cu amândouă mâinile permise; d. Sever Dan din Mociu se proclamase dictator financiar și schimba coroane, tipărite numai pe-o față, pentru sine și pentru ai săi, cu câte un leu

bucata; d. Aurel Lazăr dela Oradea Mare, prezidând soarta justiției din Sătmar până'n Săcele, împărțea cu aceeaș olimpică dezinteresare și dreptatea și spirtul; iar d. Șt. Csicso Pop, voluminosul nostru fruntaș, avea la dispoziție, însfârșit, un vagon special întreg, ca să încapă... Ardeul era atunci, cu adevărat, al ardelenilor! Nu al tuturor ardelenilor, pentrucă veți înțelege și dumneavoastră, asta nu se poate, dar era cel puțin al câtorva, și aceștia n'aveau de dat nimănui nicio socoteală.

Înțelegem regretele, dar ce suntem noi de vină? D. Iuliu Maniu are aerul să spună, că guvernul generalului Averescu și-a încărcat conștiința cu cel mai oribil păcat împotriva unității naționale, atunci când, spre nenorocirea comisarilor de alimentare, a desființat Consiliul dirigent. Nimic mai fals. Nu numai, că nimeni n'a protestat la vremea sa împotriva unei asemenea hotărâri, dar partidul poporului, birul-

tor în alegerile de-atunci asupra partidului național, a pornit în lupta electorală tocmai cu această formulă: desființarea Consiliului dirigent.

Nu ne vom mai pierde vremea să demonstrăm, pentrucă dăinuirea mai departe a guvernului provizoriu din Ardeal, fără nicio răspundere în fața Parlamentului dela București, constituția o permanentă piedică în calea consolidării politice a României-intregite. Asupra acestui capitol am stăruit în destul altădată. Vom aduce aminte de data aceasta dlui Iuliu Maniu un singur amănunt, pe care dumnealui par'că l'ar fi uitat. E bine să se știe ori cum, că desființarea Consiliului dirigent a fost hotărâtă, cu o covârșimajoritate de voturi, chiar de clubul parlamentar al partidului național, la 1920, după o serie de rușinoase destăinuri asupra activității unora dintre cei mai apropiați colaboratori ai dlui Iuliu Maniu.

E drept, că d. Iuliu Maniu a fost de altă părere. Dar, încă odată, ce suntem noi vinovați, dacă am tradus în fapt dorința, atât de viguros exprimată, a propriilor dumisale partizani?

Pentru și contra. — Anunțăm de pe acum publicarea apropiată, în paginile *Țărei Noastre*, a unei foarte interesante spicuirii din operele dlui Nicolae Iorga. Înțelege fiecare, că nu facem acest sacrificiu pentru a populariza, în rate, amestecarea producție grafică a apostolului dela Văleni. Nu suntem atât cruzi cu cetitorii noștri, încât să le vărăm cu sila pe gât ceea ce ei înșiși n'au prididit să digereze. Intenția noastră e mult mai șugubeață.

Iată despre ce este vorba. Un bibliotecar pasionat, care-și îndulcește arida sa îndeletnicire colectând diferite curiozități amuzante, a avut răbdarea să strângă și să așeze după conți-

nutul lor, diferitele opinii mai importante ale dlui Nicolae Iorga, — opinii istorice, opinii politice, opinii literare și opinii personale, — împărțindu-le cu conștiințiozitate în două mari categorii: *pentru și contra*.

Lunga listă de reproșuri autentice merită să fie cercetată. Rezultatul e de un efect neașteptat. Nu există într'adevăr, niciun capitol mai de seamă din viața poporului român, — sau din viața altor popoare, — asupra căruia d. Nicolae Iorga să nu fie avut (cel puțin) două păreri diametral opuse. Nu există om politic sau scriitor mai cunoscut, din țară sau din străinătate, pe care d. Nicolae Iorga să nu-l fi lăudat la început și să nu-l fi înjurat mai pe urmă; sau viceversa. Prodigiousul poligraf, despre care Caragiale, cu geniala-i putere de observație, a spus cândva că crește strâmb, n'a lăsat în urma sa nicio linie dreaptă. Numai zig-zaguri. Pentru și contra votului universal; pentru și contra Franței; pentru și contra regelui Carol; pentru și contra lui M. hai Viteazul; pentru și contra dlui Const. Argetoianu; pentru și contra comuniștilor... Și așa mai departe. Puțină răbdare, și veți gusta hazlia culegere de probe.

În felul acesta, din monumentală operă de hârtie, — era să zicem de carton, — a dlui Nicolae Iorga nu mai rămâne în picioare mare lucru. Căci, dacă e adevărat, că părerile de sens contrar se anulează unele pe altele, trebuie să constatăm, cu tristețe, că d. Nicolae Iorga a întrebuițat jumătate din viața sa pentru a contrazice ceea ce scrisese în cealaltă jumătate. Cunoașteți, desigur, povestea celor doi tigrii, cari s'au luptat între ei mănându-se unul pe altul, până când n'au mai rămas pe teren decât cozile.

Problema religioasă. — Între câțiva tineri publiciști români, de curând

înforși din străinătate, unde s'au dus să-și desăvârșească studiile, a izbucnit de curând o vie discuție asupra problemei religioase. Fenomenul ni se pare cunoscut și, mărturisim drept, nu e lipsit de ciudățenie. Fiecare generație, de pe la anul 1848 încoace, a clocit în sânul ei asemenea mici și luminați cărturari, pe care contactul trecător cu civilizația apuseană i-a preschimbat în sceptici liber-cugetători, disprețuind valoarea socială a învățăturilor lui Isus și tăgăduind orice urmă de sentiment creștinesc în sânul poporului românesc.

Cu toate acestea, dacă năzdrăvanii purtători de drapel ai ideilor europenești ar fi cercetat mai de aproape temelia morală a societăților occidentale, dincolo de sarcasmul cu care Dumnezeu e întâmpinat prin cafenele, ei s'ar fi poménit, cu uimire, înaintea unor profunde preocupări religioase, care, nu numai că n'au împiedicat niciodată propășirea acelor societăți, dar le-a pus la îndemână o strașnică armură sufletească, mușumită căreia progresul n'a însemnat niciodată un salt în necunoscut. Dar, din păcate, mulți dintre îndrumătorii spiritului public românesc au suferit și sufăr încă de o complectă miopie, atunci când se străduiesc să descifreze, prin analogii de suprafață, calea pe care trebuie să meargă civilizația noastră începătoare. Europeiștii dela 1925, cași cei de altă dată, cred cu tot dinadinsul, că biserica noastră, și în special ortodoxismul, a fost o ghiulea legată de picior în năzuința societății românești de a adopta formele de dezvoltare a țărilor apusene. Vremea le va arăta că s'au înșelat. Până atunci, discuția poate să continue.

Nu înțelegem, însă, pentru ce se amestecă în această controversă unele condeie exotice, pe care un asemenea subiect n'are cum să-le pasioneze. Ce

contribuții sunt în stare să aducă, pentru a lămuri psihologia organică a poporului român, critici ca dl Manuel Menicovici dela *Cuvântul Liber*, ori gazetari ca dl I. Peltz dela *Facla*? Cu tot regretul trebuie să spunem, că intervenția acestor scriitori evrei, colaboratori fi-rești ai revistei *Hasmonaea* și ai *Curierului israelit*, nu poate să aducă cu sine nicio clarificare a problemei. Dimpotrivă. Ea e de-adreptul supărătoare.

Pentruce nu se mulțumesc oare d. d. I. Peltz, Manuel Menicovici, și ceilalți publiciști de aceeaș speță, să cerceteze alte laturi ale problemei religioase, care le sunt mai familiare? Pentruce, de pildă, nu ne-au dat ei până acum o talmăcire în românește a Talmudului? Pentruce nu ne inițiază în secretele Thorei? Amestecându-se, cu atâta nedelicatețe, într'o chestiune de familie, pe care n'au de unde s'o priceapă, dumnealor răstoarnă orice principiu de competență. E tot astfel, cași cum noi ne-am apuca să scriem la *Țara Noastră* despre valoarea rituală a regimului alimentar cușer.

Nu merge!

Regele holteilor. — Discuția asupra reformei administrative a fost presărată la Cameră de nenumărate incidente vesele. Autorul celor mai multe dintre ele, cum arătăm și în altă parte, a fost d. Nicolae Iorga, care, foarte fecund și în această direcție, a ajuns să stărnească ilaritate la cea mai mică fluturare de barbă. Ori unde apare astăzi apostolul dela Văleni, nu știm cum se face, dar se stărnește un răs irezistibil.

În mod firesc, nici aghiotanții nu se lasă mai prejos. D. Alexandru Vaida, de pildă, a obținut zilele trecute un mare succes de comedie, aruncând asupra d. Leonte Moldovanu dela Brăila grozava învinuire de-a fi rămas holtei până la o vârstă destul de înaintată...

S'a făcut mult haz de această vorbă a d-lui Alexandru Vaida, pentru că fostul medic al băilor din Karlsbad era înconjurat, în acel moment, deoparte de domnul Pavlică Brătășanu și de partea cealaltă de d. Iuliu Maniu.

Nu se putea închipi o coincidență mai amuzantă!.. Despre d. Pavlică Brătășanu nu mai avem să spunem nimic, pentru că situația dumisale de soacră mare a partidului național ne impune discreție și respect desăvârșit. Toată lumea știe însă, că d. Iuliu Maniu e decanul hoitelor din România întregită... Mărturisim, că nu cunoșteam prea bine starea civilă a d-lui Leonte Moldovanu, și abia acum aflăm că simpaticul ministeriabil liberal e burlac. Dar pentru ce nu s'a gândit d. Alexandru Vaida și la fostul președinte al Consiliului dirigenț?

De ani de zile, d. Iuliu Maniu își plimbă pe suprafața Ardealului și prin hotelurile din Capitală melancolia sa incurabilă de flăcău tomnatec. Și-a câștigat, în această privință, o reputație care depășește cu mult pe aceea a tuturor... confrăților dumisale. Dacă s'ar ține un congres al burlacilor, d. Iuliu Maniu ar fi ales, fără îndoială, președinte, fără a se mai vedea silit, de data aceasta, să-și împartă demnitatea cu d. Nicolae Iorga. Stăm prin urmare și ne mirăm: cum a putut d. Alexandru Vaida să acuze pe d. Leonte Moldovanu, că a rămas, pardon, neînsurat, când știe bine, că domnul Iuliu Maniu e regele hoitelor din România-întregită?

Când vrei să-ți bagi nasul în viața familiară a vecinului, — operație totdeauna dezagreabilă, — e bine să nu uziți ceea ce se petrece la tine în casă. E un sfat pe care-l acordăm gratuit delicașilor noștri adversari.

Ilaritate. — Dl Nicolae Iorga și-a descoperit însăfârșit adevărata sa vo-

cație. Produce ilaritate... Luați și răsfoiți debaterile parlamentare, pentru a vă convinge de veselia pe care o răspândește, cu micile dumisale glume, irascibilul autor dramatic. Numai anumite temperamente nervoase pot să treacă, cu atâta ușurință, dela furie la răs.

Cineva amintește despre Meternich. (Cine putea să fie altul decât dl Alex. Vaida?) Dl Nicolae Iorga sare cu calamburul: — „Astăzi oamenii noștri politici sunt niște Metter-micuți“.

Ilaritate!

Altul (pare-ni-se, că dl Deleu) vorbește la legea administrativă despre comună. Tot dl Nicolae Iorga vine cu gluma: — „Noi putem să vorbim despre comună pentru că am fost acuzați că suntem comuniști“.

Iar ilaritate!

Fără doar și poate, dl Nicolae Iorga, care a luat de curând direcția *Universului Literar* ambiționează să ajungă în scurtă vreme și în fruntea *Veseliilor*. Dacă cumva n'o fi chemat, până atunci, să formeze viitorul guvern. Cum? Dl Nicolae Iorga prim-ministru? Desigur! Mare ilaritate!

Cursurile dela Văleni. — Nu știm, dacă ați băgat de seamă un lucru. O mare lipsă în viața noastră culturală. Universitatea climaterică dela Vălenii de Munte, despre care d. Al. Cazaban a scris lucruri foarte interesante în foiletonul *Viitorului*, nu mai ține anul acesta cursuri. Sau, cel puțin, până acum nu s'a anunțat nimic, deși căldurile, vai! au început.

Care să fie cauza? Să fie oare pricina faptul că d. Iorga a rupt tandrețea cu guvernul și cu subvențiile necesare? Sau să-l fi impresionat descoperirea, că cursistii și cursistele dela Văleni se dedau, fără știința dlui Iorga, la îndeletniciri păgâne, în afară de rosturile cursismului?

Fapt e, că întâlnirile orânduite de perechile de anul trecut, în cea atmosferă de idealism pe care numai d. Iorga știe s'o întrețină, vor fi zădărnice.

Firește, o mare pagubă științifică se înregistrează pentru cultura română. Sperăm, însă, că în schimb vom avea alte foloase: cele două luni în cari d. Iorga nu va avea ocazie să vorbească cursiștilor la Universitatea din Văleni de Munte despre generalul Averescu, vor fi utilizate la scrierea celor nouă piese pe cari înfricoșeforul autor al lui „Sarmală“ le are în preparație. Așa că țara va avea un dublu folos. Întâi, vom avea literatură dramatică pentru toată iarna. Al doilea, posedând un depozit de piese noi, d. Iorga devine conciliabil cu toată lumea și, în special, cu guvernul care dispune nu numai de Teatrul Național ci și de subvenția celui Popular. Înțelegeți prin urmare, că toamna politică se anunță pașnică.

Mai ales, că guvernul partidului poporului nu avea desigur cruzimea să modifice în această privință bugetul ministerului Artelor.

Dezertorii. — Dl. Alexandru Vaida, cunoscutul autor al câtorva simpatice loznice provinciale, a lansat o nouă teorie de aceiași soi, numind dezertori ai cauzei ardelenesti pe toți ardelenii cari au trecut mai demult în vechiul Regat Fostul colaborator al revistei *Oesterreichische Rundschau* a voit să lovească astfel într'un adversar politic din partidul liberal, care, de origine transilvăneană, are la activul său câteva decenii de existență „regăteană“. Desigur, se vor găsi și dintre aceia cari vor aplauda teoria dlui Alexandru Vaida. Dar nu vor nimeri-o. Căci, aplicând tuturor această judecată de bărbog, trebuie să trecem în cate-

goria dezertorilor pe toți cărturarii ardeleni care au trecut Carpații, dela Gheorghe Lazăr până la Gheorghe Coșbuc...

E o societate în care cineva se poate simți destul de onorat, — chiar în lipsa vechiului medic al băilor din Karlsbad! În schimb, am vrea să știm cum se numesc aceia, cari în vâltoarea războiului își făceau vilegiatura în Elveția și puneau Europa la cale prin cafenelele din Viena?

Mișcarea culturală în provincie. — Revistele provinciale, care ne sosesc din când în când la redacție, le socotim ca pe niște oglinzi ale mișcării culturale din colțul de țară unde își fac apariția. Când în aceste pagini vedem reflectându-se lumini curate, nu regretăm timpul pierdut cu răsfoirea lor.

O astfel de revistă este *Datina* din Turnul Severin care apare de vreo trei ani în coace, și pe care am privit-o întotdeauna cu multă simpatie. Credem că nu exagerăm, socotind-o ca pe una din cele mai bune publicații provinciale pe care le avem astăzi. O revistă foarte îngrijit tipărită, bine redactată, cu colaboratori de seamă, nepretențioasă, care totuși se urcă uneori la înălțimea revistelor de primul rang.

În numărul April-Maiu citim o foarte interesantă conferință a dlui S. Mehedinți despre „Vecinii noștri“ bulgari, un tot atât de interesant studiu al dlui Const. D. Ionescu despre poetul Ioan Pillat, versuri de dnii Fl. Stoiculescu, St. V. Ionescu, Const. Goran și alții. Cronica e foarte bogată, ca o dovadă a felului cum conducătorii acestei reviste știu să-și prețuiască cititorii. Fără îndoială, reviste merită din partea cetitorilor aceeași apreciere.